

O. Henry (1862 – 1910): Princezna a puma

Samozřejmě, že musil být král a královna. Král byl hrozný starý muž, který nosil šestiranné revolvery a ostruhy a křičel tak příšerným hlasem, že chřestýši na prérii zalézali do děr pod nopály. Před vznikem královské rodiny byl muž nazýván ‚Šeptavým Benem‘; poté, co se stal majitelem 50 000 akrů půdy a více dobytka, než dovedl spočítat, říkali mu O'Donnell, ‚král dobytkářů‘.

Královna bylo mexické děvče z Lareda. Stala se z ní mírná coloradoclarská žena, které se dařilo naučit Bena, aby doma mírnil hlas alespoň natolik, že talíře už nepraskaly. Když se Ben stal králem, sedávala na terase ranče Espinosa a pletla rákosové rohožky na podlahu. Když jejich bohatství dosáhlo takové výše, že objednali v San Antone čalouněná křesla a jídelní stůl, sklonila hlavu s tmavými, rovnými vlasy a oddala se osudu Danae.

Abyste se vyvarovali *lèse-majesté*, byli jste nejdříve představeni králi a královně. Ti se však v příběhu, který by mohl být nazván ‚Příběh ze života princezny aneb Šťastný nápad čili Lev, který zpackal svůj džob‘, příliš nevyskytují.

Josefa O'Donnellová byla jedinou žijící dcerou-princeznou. Po matce zdědila temperament a nahnědlou, polotropickou krásu. Od královského vládce Bena O'Donnella nabyla zásobu neohroženosti, zdravého rozumu a schopnosti vládnout. Tato kombinace už stála za to, jít mnoho mil se na ni podívat. Když Josefa jela tryskem na poníku a střílela do plechovek od rajské šťávy, rozhoupaných na konci provázku, vydařilo se jí pět ze šesti zásahů. Dlouhé hodiny si vyhrála se svým bílým kotětem a oblékala je do nejrůznějších absurdních oblečků. Aniž by k tomu potřebovala tužku, dovedla z hlavy vypočítat, kolik by vynesl prodej 1545 ročáků při ceně \$ 8,50 za kus. Ranč Espinosa byl čtyřicet mil dlouhý a třicet široký, ale většina půdy byla propachtovaná. Josefa obhlédla na svém poníku každou míli. Všichni honáci dobytka v širokém okolí ji znali od vidění a byli jejími věrnými poddanými. Jednou ji spatřil předák jedné z part na Espinose, Ripley Givens, a rozhodl se, že vytvoří královskou manželskou alianci. Byl to troufalec? Ne. Tehdy každý muž v kraji Nueces byl chlapcem. Konec konců, titul krále dobytkářů nepředpokládal královskou krev. Mnohdy to jen znamenalo, že jeho nositeli patří koruna pro jeho dovednost v umění krást dobytek.

Jednoho dne Ripley Givens zajel na ranč U Dvou jilmů, aby se přeptal na pár zatoulaných ročáků. Na zpáteční cestu se vydal pozdě, a tak teprve při západu slunce dorazil k brodu Bílého koně přes řeku Nueces. Odtamtud měl do tábora šestnáct mil, k obydlí ranče Espinosa dvanáct. Givens byl unaven, a tak se rozhodl strávit noc u brodu.

Ve vyschlém korytu byl pramen dobré vody. Břehy byly hustě porostlé travou, křovím a vysokými stromy. Asi padesát yardů za pramenitou vodou byl porost zkadeřené *mesquite*, která měla posloužit jako večere pro jeho koně a postel pro něho. Givens uvázal koně ke kolíku a rozprostřel k usušení sedlové pokrývky. Sedl si pod strom, opřel se zády o kmen a ubalil si cigaretu. Odkudsi z hustých stromů podél řečiště se náhle ozval pronikavý, rozechvělý nářek. Poník zatančil na konci provazu a vystrašeně zafrkal. Givens zabafal z cigarety a líně hmátl po opasku s pistolemi, ležícím v trávě, a zkusmo roztočil bubínek jedné ze zbraní. Do vody dopadla s hlasitým šplouchnutím hrudka hlíny. Hnědý zajíček oběhl nízké křoví, posadil se a cukaje vousy pohlédl čtverácky na Givense. Poník pokračoval ve spásání trávy.

Zazpívá-li sopránem při západu slunce u vody mexický lev, je dobře mít se na pozoru. Refrén jeho písně se může týkat toho, že je nedostatek mladých telat a tlustých jehňat, a že tedy masožravě touží po seznámení s vámi.

V trávě ležela prázdná konzerva od ovoce, kterou tam odhodil nějaký předchozí táborník. Givens ji zpozoroval a spokojeně zamručel. V kapse kabátu, přivázaného za sedlem, měl hrst či dvě mleté kávy. Černá káva a cigarety! Který *ranchero* by si přál více?!

Po dvou minutách zaplápolal ohýnek. Pak se Givens vydal s plechovkou k vodě. Když byl patnáct yardů od jejího okraje, zahlédl mezi křovím poníka s dámským sedlem a volnými otěžemi, který spásal trávu. Josefa O'Donnellová se právě narovnávala z pokleku u kraje vody. Napila se a pak smetla písek s dlaní. Deset yardů napravo od ní zahlédl Givens trsem *sacuísta* zpola zakrytého,

příkrčeného mexického lva. Jeho jantarové oční bulvy zíraly hladově; šest stop od nich byl konec jeho ohonu, natažený rovně jako ohařův. Zadek šelmy se pohupoval pohybem typickým pro čeleď kočkovitých před skokem.

Givens udělal, co mohl. Jeho šestiranné pistole ležely pětaticet yardů daleko v trávě. Zařval a vrhl se mezi pumu a princeznu.

„Binec“ – jak to Givens později nazval – byl krátký a poněkud zmatený. Když se dostal do čáry útoku, zahlédl, jak se vzduchem cosi temného mihlo, a zaslechl dvě slabá zapraskání. Potom mu na hlavu dopadlo sto liber mexického lva a srazilo jej k zemi. Pamatoval si, jak vykřikl: „Od sebe – nedloubat!“ a odplazil se zpod lva jako červ, s ústy plnými trávy a hlíny a s velkou boulí na temeni, kterým narazil na kořen vodního jilmu.

Puma ležela nehnutě. Givens se cítil dotčen a obávaje se nového zákeřného útoku pohrozil šelmě pěstí a volal: „Rozdám si to s tebou ještě jednou; za dvacet centů –“ Pak se vzpamatoval.

Josefa stála rozkročeně na břehu a klidně nabíjela stříbrem vykládanou osmatřicítku. Nebyla to obtížná rána. Hlava šelmy byla snadnějším terčem než plechovka od rajské šťávy rozhoupaná na provázku. Kolem tmavých očí a rtů dívky se rozhostil vyzývavý až pohrdavý, v zoufalství uvádějící úsměv. Nadějný zachránce pocítil, jak mu hluboko v duši vzplál oheň jeho fiaska. Zde byla příležitost, šance, o níž snil, a řídil ji Momus, nikoli Amor. Lesní satyrové se bezpochyby popadali za břicha v rozjařeném, tichém smíchu. Bylo to něco jako kabaretní číslo, řekněme: Signor Givens a jeho legrační fackovací číslo s vycpaným lvem.

„To jste vy, pane Givensi?“ zašvitořila Josefa svým sacharinovým kontraaltem. „Málem jste mi svým křikem pokazil ránu. Neuhodil jste se na hlavě, když jste upadl?“

„Ach ne,“ řekl Givens tiše; „to nebolí.“ Sklonil se potupeně a vytáhl zpod šelmy svůj sváteční stetsonský klobouk, pomačkaný na tři facky. Potom poklekl a něžně pohladil mrtvého lva po hrůzné hlavě s otevřenými čelistmi.

„Cože?!“ vyhrkla Josefa.

„Vy jste to samozřejmě nemohla vědět, slečno Josefo,“ řekl Givens a choval se, jako by velkomyslností zastíral žal. „Nikdo vám to nemůže vyčítat. Chtěl jsem ho zachránit, ale nemohl jsem vám to včas sdělit.“

„Zachránit? Koho?!“

„No přece – Billa! Celý den jsem ho hledal. Víte, po dva roky to byl takový náš táborový mazlíček. Chudák stará, ten by neublížil ani králíku. Až se o tom hoši dovědí, budou jistě dojatí. Vy jste však nemohla, samozřejmě, tušit, že si Bill chce s vámi jen hrát.“

Josefina černé oči se na něho zkoumavě zahleděly. Ripley Givens však zkoušku vydržel. Stál a cuchal si přemítavě žlutohnědé kadeře. V očích se mu zračila lítost, smíšená s jemnou výčitkou. Jeho mírné rysy se stáhly ve výraz nepopiratelné lítosti. Josefa zaváhala.

„A co tady váš mazlíček dělal?“ zeptala se v pokusu o poslední odpor. „U brodu Bílého koně žádný tábor není.“

„Ten rošťák utekl včera z tábora,“ odpověděl Givens pohotově. „Je to div, že ho kojoti nevydělali k smrti. Víte, Jim Webster, náš podkoní, přinesl minulý týden do tábora malé štěně teriéra. Štěně neustále ztrpčovalo Billovi život: celé hodiny jej prohánělo kolem dokola a okusovalo mu zadní tlapy. Každý večer, když se šlo spát, zalezl Bill pod pokrývku některého z hochů, aby se skryl před štěnětem. Myslím, že se mu život stal nesnesitelným, jinak by neutekl. Vždy se bál ztratit tábor z dohledu...“

Josefa pohlédla na tělo šelmy. Givens něžně poplácal jednu z mohutných tlap, schopných zabít roční tele jedinou ranou. Na temně olivovém obličejí dívky se zvolna rozšiřoval temný rumělec. Byla to snad známka hanby pravého sportovce, který skolil bezcennou kořist? Výraz jejich očí zjemněl a přivřená víčka zastřela všechn jejich jasný posměch.

„Je mi to hrozně líto,“ řekla pokorně, „ale vypadal tak mohutně a skočil tak vysoko, že –“

„Ubohý starý Bill měl hlad,“ přerušil ji Givens rychlou obranou zesnulého. „V táboře jsme jej vždy přiměli, aby si pro večeři vyskočil. Než dostal kus masa, musil si lehnout a kutálet se. Když spatřil vás, myslil si, že od vás dostane něco k jídlu.“

Pojednou se Josefiny oči rozšířily.

„Já vás však mohla zastřelit!“ zvolala. „Skočil jste přímo mezi nás. Riskoval jste život, abyste zachránil svého mazlíčka. To bylo od vás pěkné, pane Givensi. Mám ráda muže, který je hodný na zvířata.“

Ano, v jejím pohledu se teď zračil dokonce obdiv. Z trosek antiklimaxu vystupoval nakonec – hrdina. Výraz Givensovy tváře by mu byl zajistil vysokopostavené místo v S.P.C.A.

„Měl jsem je vždy rád...“ řekl; „koně, psy, mexické lvy, krávy, aligátory –“

„Nenávidím aligátory,“ okamžitě namítla Josefa; „jsou to plíživí, zablácení tvorové.“

„Řekl jsem – aligátory?“ řekl Givens. „Mínil jsem, samozřejmě, antilopy!“

Svědomy hnalo Josefu, aby se kála dále. Podala Givensovi ruku a v očích se jí zatřpytily neuroněné slzy.

„Odpusťte mi to, pane Givensi, prosím. Jsem jen děvče, a zpočátku jsem byla vylekaná. Je mi hrozně moc líto, že jsem zastřelila Billa. Nevíte, jak se za to hanbím. Kdybych to byla věděla, neučinila bych to za nic na světě.“

Givens uchopil nabízenou ruku. Zatímco umožňoval své velkomyslné povaze překonat žal nad ztrátou Billa, podržel její ruku chvíli ve své. Konečně bylo jasné, že jí odpustil.

„Už o tom nehovořte, slečno Josefo. Billův pohled by jistě vylekal kteroukoli mladou dámu. Já už to hochům nějak vysvětlím...“

„Jste si opravdu jist, že se už na mne nezlobíte?“ Josefa k němu impulzivně přistoupila blíže. Její oči byly sladké – ach, tak sladké a prosící v pokorném pokání. „Nenáviděla bych každého, kdo by mi zabil kotě. Jak odvážné a milé bylo od vás riskovat, že budete zastřelen, když jste ho chtěl zachránit! Jak málo mužů by se toho odvážilo!“

Porážka se změnila ve vítězství! Z frašky se stalo drama. Bravo, Ripleyi Givensi!

Setmělo se. Slečna Josefa samozřejmě nesměla odjet domů na ranč sama. Navzdor vyčítavým pohledům poníka, Givens jej osedlal a jel s ní. Bok po boku jeli tryskem měkkou travou, princezna a muž, který byl milý ke zvířatům. Vůně prairie, plodné země a jemných kvítků, se hustě a sladce nesly kolem nich. Tam na kopci zavyli kojoti. Žádný strach; a přece – Josefa přitáhla koně blíže ke Givensovi. Zdálo se, že její ručka zatápala. Givens ji pak našel ve své dlani. Poníci drželi krok. Ruce zůstaly pohromadě a majitel jedné z nich vysvětloval:

„Nikdy jsem se dříve nebála. Když si pomyslím, co by se bylo stalo, kdybychom potkali opravdového divokého lva! Ubohý Bill! Jsem tak ráda, že jedete se mnou...“

O'Donnell seděl na terase ranče.

„Haló, Ripe!“ zvolal; „tos ty?“

„Doprovodil mne,“ vysvětlovala Josefa; „zabloudila jsem a bylo už pozdě.“

„To bylo od tebe milé, Ripe,“ volal král dobytčářů. „Pojď dál, Ripe; do tábora se vrátíš ráno.“

Givensovi se nechtělo. Pojede dál do tábora. Za svítání musí vyrazit na cestu s několika volky. Rozloučil se a odklusal.

Po hodině, kdy už všude byla tma, Josefa v noční košili otevřela dveře pokoje a zavolala přes cihlami vydlážděnou chodbu na krále v jeho ložnici:

„Poslouchej, táto, znáš toho starého mexického lva, kterému říkají ‚d’ábel s okousaným uchem‘, který zabil Gonzalese, pastýře ovcí pana Martina, a asi padesát telat na ranči Salada? Dnes navečer jsem ho vyřídila u brodu Bílého koně. Vpálila jsem mu z osmatřicítky dvě kule do hlavy, právě když skočil. Poznala jsem ho podle levého ucha. Chyběl ho kus, který starý Gonzales odsekl mačetou. Sám by ses lépe netrefil, taťko!“

„Prima!“ zaburácel Šeptavý Ben z temnot královského pokoje.

O. Henry, *Vrtkavá štěstěna aneb Jak se Gladys činila a jiné povídky*, Praha 1981, s. 165 – 171. Přeložil Stanislav V. Klíma. Mírně upraveno směrem k věrnějšímu překladu.

Poznámky a vysvětlivky:

akr – anglosaská plošná míra (0,4 ha); **Amor** – starořímský bůh milostné lásky; **antiklimax** – zde zhroucení, rozčarování; **coloradoclarský** [koloradoklarský] – v Texasu (jednom ze států Spojených států amerických) se nachází hned několik lokalit, v jejichž názvu je pojem *Colorado* (není tu souvislost se státem Colorado, ležícím severozápadně od Texasu); **Danae** – ve starořecké mytologii dcera krále Akrisia, kterou její otec věznil v podzemí, aby nemohla počít syna, neboť ten se měl podle věštby stát příčinou Akrisiovy záhuby; **Ripley Givens** [ripli givənz]; **Laredo** – město v Texasu při mexické hranici; **lèse-majesté** [lés mažeste] – zločin urážky královského majestátu (panovnické důstojnosti); **libra** – anglosaská hmotnostní jednotka (0,45 kg); **mexický lev** – zoologický název *puma americká*: americká kočkovitá šelma, samci dosahují výšky až 90 cm, délky (včetně ocasu) až kolem 2,5 m a hmotnosti až 100 kg; puma útočí dlouhým skokem, člověka napadá zřídka, ale např. jen v r. 2018 došlo na západě Spojených států ke dvěma smrtelným útokům pumy na člověka: v obou případech byly oběti ženy; **míle** – historická délková jednotka, dodnes běžně (i když zpravidla neoficiálně) používaná v anglosaských zemích: 1 anglosaská pozemní míle = 1 609 m; **Momus** (řec. Mómos) – v antické mytologii syn Noci, zosobněný výsměch, posměváček; **nopál** – rod kaktusů z čeledi opunciovitých; **Nueces** [nueses]; **O'Donnell** [əu'dɒnl]; **ohař** – všestranný lovecký pes; **osmatřícítka** – revolver (druh pistole) oblíbené ráže (vnitřního průměru hlavně) 38 setin palce (9,7 mm); **poník** – kůň vzrůstově menšího plemene; **propachtovaný** – pronajatý k ekonomicky přínosnému, zvelebujícímu užívání; **ranchero** [rančero] – pracovník z ranče (severoamerického dobytkařského statku); **ročák** – roční býček; **ruměnc** – červeň ve tváři, zpravidla z citového rozechvění; **sacuísta** [sakista] – druh severoamerické trsovité trávy; **San Antone** [ˌsænən'təun] – dnes San Antonio, druhé největší město v Texasu; **satyrové** – ve starořecké mytologii rozpustilí bůžkové hor a lesů, měli napůl lidské a napůl kozlí postavy; **S.P.C.A.** [es pi: si: ei] – Society for the Prevention of Cruelty to Animals, Spolek pro ochranu zvířat; **Signor** [siňor] – it. *pan* (před jménem), zde použito jako odkaz na atmosféru cirkusového prostředí; **stetsonský klobouk** – vyrobený firmou, kterou založil John Stetson r. 1865 ve Philadelphii a která se specializovala na výrobu klobouků pro americký Západ; **stopa** – tradiční anglosaská délková míra (0,3 m); **yard** – tradiční anglosaská délková míra (0,9 m); **Jim Webster** [džim webstə]; **zkadeřená mesquite** [meskite] – druh vysoké trávy rostoucí na jihozápadě Spojených států a v Mexiku.

O. Henry: Princezna a puma: poznámky k interpretaci

O. Henryova **povídka** *Princezna a puma* má všechny dobré vlastnosti svého žánru: je relativně krátká, s jedinou, dynamickou dějovou linií a s malým počtem postav, do děje vstupujeme bezprostředně, bez otálení. Autor spojuje atraktivní téma dobrodružství v divoké přírodě s netradiční love story. Prozrazuje, že zvolené **prostředí** dobře zná, a tuto skutečnost podtrhuje používáním regionálních výrazů (*ranchero*, *mesquite*, *saquísta*), pocházejících z americko-mexického pomezí. Volí **důvěrný způsob vypravěčství**, jako by promlouval ke svým přátelům (*Abyste se vyvarovali lèse-majesté, byli jste nejdříve představeni králi a královně.*). Pomáhá mu v tom **jemný humor** rozpjatý od **nadsázky** (*žena, které se dařilo naučit Bena, aby doma mírnil hlas alespoň natolik, že talíře už nepraskaly*) až k typicky anglosaskému **podhánění** (*Hlava šelmy byla snadnějším terčem než plechovka od rajské šťávy rozhoupaná na provázku.*). **Autor se obrací nejen ke čtenářům** (což často vídáme i jinde), ale – již mnohem méně obvykle – také **k hlavní postavě** (*Bravo, Ripleyi Givensi!*).

Odkazy na antiku upozorňují, že nás čeká příběh s ambicemi náležet ke kvalitní, umělecké literatuře (zatímco většinový díl westernové literární produkce bývá pouhým triviálním čtivem).

Od samého začátku nás autor připravuje na to, že povídka bude **polemikou s tradičním, novoromantickým klišé** o drsném hrdinovi a jemné dívence; Josefa je energická a odvážná. Pak se zazdá, že autor tuto svou linii sám zrazuje, neboť Givens dokáže ošemetnou situaci přetavit ve svůj namlouvací triumf, a detail dívčiny ručky, vkládané do Givensovy dlaně, takový dojem jen posílí. Závěrečná pointa ovšem tento nově se rýsující obraz opět rozmetá a potvrdí původní tendenci, navíc s patřičným překvapením a vtípem. Nejenže Josefa balamutila Givense, ale jejím prostřednictvím i autor nás, čtenáře.

Příběh má řadu **dalších silných míst**. Dějiště rozhodující scény – střetnutí s pumou – je vylíčeno s matematickou přesností a s citem pro detail. Nebezpečí přichází poznenáhlu, s rostoucím napětím: nejdřív je vytuší zranitelná zvířata. Givens zasahuje samozřejmě a bez váhání a podobně pohotově tasí svůj revolver i Josefa: obojí je líčeno s věcností, která plně odpovídá tomu, že mladík i dívka disponují přirozenou statečností. Givensovo vyprávění o údajném vyděšeném Billovi má rysy dobré anekdoty, která povídku odlehčuje – v reálu by se stěží dalo předpokládat, že dívka takovým věcem uvěří, tady se ovšem ukazuje mladíkova pohotová duchaplnost, což je vlastnost, kterou ženy na mužích naopak oceňují. A před závěrem povídky poznáme, že Givens není jen povrchní frajer: jestliže za dané situace odmítne nabídku nocovat na O'Donnellově ranči – a pokračovat tak ve slibně rozehrané sváděcí partii –, a raději dá přednost pracovním povinnostem, je zřejmé, že je to pro manželství ideální partner.

<https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/236x/40/ab/15/40ab157a29649f9ebaf858ce009fd2eb.jpg>